

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه ی خاوران

مدرسه علمیه فاطمیه (س) سرابله

عنوان تحقیق:

موانع استجاب دعا در آیات و روایات

دبیر گروه:

کوثر حیدری

اعضاء:

زهرا حاجیان

زینب حاجیان

۱۳۹۷

چکیده

دعا یکی از مقوله های بسیار زیبا و جذابی است که همواره در زندگی بشر دارای جایگاهی بس والا و مقدس بوده است . دعا معمولا به پیوندی ماورائی اطلاق می شده که با کسب انرژی از عوامل عالم بالا و باز نمود آن در او امر عالم سفلی ، مطالبات و انتظارات خاصی را پاسخ می داده است. این که تاثیر دعا، حاصل فرآیند تلقینات درونی است یا تمهیدات بیرونی، جای بحث و گفت و گو دارد. باید گفت آن چه در دل این پدیده انسانی نهفته است، همان اثرات تربیتی سازنده آن است که در صورت بر آورده شده با نشدن، هیچ گاه قابل انکار نیست. دعا در واقع با جهت دادن به نوع نگاه انسان، چراغ امید را روشن می سازد و وجه دیگری از عبادت را ترسیم می کند تا فراتر از ارتباطات روش مند و محدود به مکان و زمان، از قبیل نماز، حج، روزه و.... با ندای دل خویش، فارغ از همه هستی، همیشه هم نشین خدا باشیم . مقوله مورد توجه در این نوشته ،تحلیلی است از سه نوع تعامل دعا و تلاش با عناوین: ۱-همنشینی ۲- جانشینی ۳- خانه نشینی، در عرف و اجتماع. در اثر باور به هر کدام از این موارد، کارکرد و تاثیرات ویژه ای از دعا مورد انتظار خواهد بود.

کلید واژگان: دعا، موانع، استجاب

فصل اول کلیات

۴.....	۱-۱. مقدمه.....
۷.....	۱-۲. بیان مسأله.....
۸.....	۱-۳. اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۱۰.....	۱-۴. اهداف تحقیق.....
۱۱.....	۱-۵. سؤال‌های تحقیق.....
۱۱.....	۱-۷. پیشینه‌ی تحقیق.....
۱۲.....	۱-۸. روش تحقیق.....
۱۳.....	۱-۹. محدودیت‌ها و موانع تحقیق.....
۱۳.....	۱-۱۰. مفاهیم.....
۱۳.....	۱-۱۱. آسیب‌شناسی.....
۱۴.....	۱-۱۲. دعا و نیایش.....
۱۷.....	۱-۱۳. استجابات.....
۱۸.....	۱-۱۴. معناشناسی دعا در لغت.....
۱۸۱.....	۱-۱۵. مفهوم‌شناسی دعا در اصطلاح.....

فصل دوم: موانع فردی استجابت دعا از منظر آیات و روایات

- ۳-۱. گناهان فردی..... ۲۲
- ۳-۱-۱. تراحم دعاها..... ۲۴
- ۳-۱-۲. نافرمانی از پدر و مادر و آزردها..... ۲۵
- ۳-۱-۳. نبود قابلیت..... ۲۶
- ۳-۲. بی توجهی به واسطه‌ها..... ۲۹
- ۳-۲-۱. سبک شمردن نماز..... ۳۱
- ۳-۲-۲. امید به غیر خدا..... ۳۱
- ۳-۲-۳. غفلت و بی خبری..... ۳۲

فصل سوم: موانع اجتماعی استجابت دعا از منظر آیات و روایات

۱. ترک امر به معروف و نهی از منکر..... ۳۴
- ۳-۱-۱. تنافی با سنت‌های آفرینش..... ۳۵
- ۳-۱-۲. ستم کردن..... ۳۶
- ۳-۱-۳. تجاوز به حقوق دیگران..... ۳۷
- ۳-۱-۴. بریدن از خویشاوندان..... ۳۸
- ۳-۱-۵. ظلم..... ۳۸

نتیجه گیری

با توجه به همه آنچه بیان شد باید گفت مشکل نخست انسان آن است که هدف‌های او غالباً هدف واقعی نیستند، اما مشکل دیگر این است که گاه هدف‌های انسان، هماهنگ با استعدادها و توانایی‌های او نیست. بدین معنی که چیزی می‌خواهد، باید شرایط گوناگون این خواش، اعمال، مسولیت‌ها، نوع خواستن و همه شرایط و وظایفی را که برای به دست آوردن آن لازم بوده است، انجام دهد. به دیگر سخن، همه عوامل باید فراهم باشند تا دعا بتواند به عنوان عامل کسب یک نیاز عمل می‌کند، آن چنان که در زندگی پیشوایان ما وجود داشته و دارد. بسیاریاز ما، همه مسائل زندگی خود را در قالب‌هایی تنگ و هدف‌های بسیار محدود، فشرده می‌کنیم، زیرا نفس خود و مقدار طاقت و توانی را که خدا به ما داده نمی‌شناسیم. در نتیجه زدعایی که مستجاب نمیشود و به هدف اجابت نمی‌رسد، یکی از دو چیز را فاقد است و آن دو چیز همان است که در گزاره دَعَوَةُ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ، به آن اشاره شد. لذا یا دعا، دعای واقعی نیست و امر بر دعا کننده مشتبه شده است؛ مثل کسی که اطلاع ندارد خواسته اش نشدنی است از روی جهل همان را درخواست می‌کند. یا کسی که حقیقت امر را نمی‌داند و اگر بداند هرگز آنچه را که خواسته، درخواست نمی‌کند.

یکی از مهم ترین اثرات ادعیه رسیده از معصومین(ع) این است که می‌کوشند تا هدف انسان را در زندگی تصحیح کند؛ افق دید وی را تا دور دست ها گسترش دهند؛ جانش را در اثر پیوند با خدا آرامش دهند؛ همت و تلاشش را مقدس و در خور پاداش نشان دهند و او را به واسطه دعا به

مکانی رهنمون شوند که بدون آن قادر به درکش نبوده است. همه آنچه که بیان شد نه تنها به معنی نفی اراده و قدرت خالق هستی نیست، بلکه قرائتی عالمانه از دعا است که ممدوح و معقول هم هست. اما از این نکته نیز نباید غافل شویم که تلاش و کوشش، بعد جسمانی و دعا، بعد روحانی و معنوی افراد را بسیار نیرو می‌بخشد. ترکیب این دو گستره‌ی دید انسان را تا فراسوی بام هستی گسترش می‌دهد و زندگی را مفهومی تازه می‌بخشد.

منابع و مأخذ

قرآن

۱- مفاتیح الجنان

۲- ابن طاووس، علی بن موسی، فلاح السائل و نجاح المسائل، ص ۲۲، قم، بوستان کتاب، چاپ اول، ۱۴۰۶ق.

۳- ابوالقاسم و همکاران، ۱۳۸۴

۴- ابوطاهر مجدالدین؛ فیروزآبادی، قاموس المحيط. ۱۳۸۷ نشر موسسه رساله طباعه-بیروت. لبنان

۵- احمد بن محمد بن علی؛ فیومی، ج ۱، نشر دارالهجرة. قم: ۱۳۸۸

۶- آمدی، ابوالفتح، غرالحکم، ص ۱۹۳، ح ۳۷۶۵، نشر دار الکتاب الاسلامی

۷- بهروز ثروتیان، فرهنگ اصطلاحات و تعریفات نفایس النفوس. نشر دانشکده ادبیات و علوم انسانی، موسسه تاریخ و ف تبریز: ۱۳۷۶.

۸- جاهد، رضا؛ گنجینه های معنوی. مشهد، سنبله جاهد، ۱۳۷۷.

۹- حلوانی، حسین بن محمد، نزهه الناظر و تنبیه الخاطر، ص ۳۷، قم، مدرسه الامام المهدی (عج)، چاپ اول، ۱۴۰۸ق.

۱۰- حمیدرضا قریشی، بررسی رفتار رئولوژیکی درآمیژه لاستیکی ترد تایرهای رادیال سواری

سیمی، دانشگاه فردوسی مشهد. ۱۳۸۲

۱۱- سلمان پور، محمد؛ تحلیل زبان دعا) فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز. چاپ پنجم، شماره

۱۵، ۱۳۸۴.

۱۲- شریعتی، علی، مجموعه آثار. ج ۸/ ص ۲۶۱. چاپ پنجم. تهران: قلم، ۱۳۸۶

۱۳- صحیفه سجادیه، ۱۳۷۶ دعای ۱۳: ص، ۷۱. قم: دفتر نشر الهادی

۱۴- صدوق، محمد بن علی، معانی الاخبار، ص ۲۷۱، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ اول،

۱۴۰۳.ق.

۱۵- طبرانی، سلیمان بن أحمد، المعجم الأوسط، ج ۶، ص ۳۱۰، قاهره، دار الحرمین، بی تا.

۱۶- طریحی، شیخ فخرالدین، مجمع البحرین، ج ۱، ص ۱۳۹، نشر، مرتضوی تهران، ۱۳۷۵.

۱۷- عاملی، شیخ حر؛ وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۲۷، نشر ال البيت

۱۸- عمید، حسن، فرهنگ عمید، انتشارات امیر کبیر، تهران: ۱۳۸۷

۱۹- فاطمی نیا، سید عبدالله، تبریز: ۱۳۸۷

۲۰- قادری هندی، علاء الدین علی بن حسام الدین، کنز الاعمال فی سنن الاقوال و الافعال، ج ۳،

بیروت، موسسه الرساله، چاپ پنجم، ۱۴۰۱ ق.

۲۱- کلینی، شیخ محمد بن یعقوب اصول الکافی، ج ۲، انتشارات دارالثقلین.

۲۲- لثی واسطی، علی؛ عیون الحکم و المواعظ، ص ۵۲۴، قم، دار الحدیث، چاپ اول، ۱۳۷۶.

۲۳- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۷۵، بیروت، دار احیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق.

۲۴- ناصر، مکارم شیرازی ج ۱۵، تفسیر نمونه. چاپ اول. تهران: دارالکتب الاسلامیه، (۱۳۷۴).

۲۵- نعمان مفید، محمد بن محمد، الإختصاص، انتشارات علمی فرهنگی، موسسه نشر اسلامی

۲۶- هاشمی، نورالدین علی بن ابوبکر، مجمع الزوائد، ج ۵، ص ۴۲۳، بیروت، دارالفکر، ۱۴۱۱ ق.

۲۷- شمس الدین، محمدی، عبدالباقی، بیجا، ۱۳۷۹

۲۸- قریشی، سید علی اکبر ؛ ۱۳۷۱: قاموس قرآن، ج ۲/ ، چاپ ششم. تهران: دار الکتب

الاسلامیه ۱۳۷۱:

۲۹- نقوی، سید محمد تقی ، شرح دعای عرفه امام حسین(ع)، چاپ اول. قم، دفتر تحقیقاتی و

انتشارات بدر، ۱۳۷۱.

۳۰- - سایت تبیان